

I

KDYŽ TURCI V UHERSKÉ ZEMI PANOVALI, BYLO LIDEM ZLE; nikdo nebyl jist ani svobody, ani jmění, ani života. — Tehdáž bydlel v Ľubietovej, v horním jednom městečku, na svém dvorci Vavro Brezuľa. Byltě to junák na slovo vzatý a strach Turkům, kteří od Filekova přes hory až do okolí Ľubietovského zabíhali, okolí pustošili a lidi zajímali. Jedenkrát, dověděvše se, že Brezuli doma není, sebrali se a dvorec jeho přepadli. — Čeleď od paní nabádaná chtěla se brániti, ale byla dílem zbita, dílem rozprášena a svázána. Chtěli ji bezpochyby do zajetí s sebou odvléci, jakýž osud i ženu Brezuľovu čekal. Ale jsouce jisti, chtěli dříve, než by stavby podpálili, posilniti se jídlem a pitím. — Rozkázavše ženě Brezuľové, aby jim večeri uvařila, zatím v domě se rozhostili, popíjejíce si a vesele šavlemi cengajíce. Žena Brezuľova ustrašená stála v kuchyni u ohniště. Tu ti zrazu Brezuľa jako by s nebe spadnul. — „Daj Buoh šťastia, ženičko,“ pozdravil ji, „čo to máš za hostí?“

„Turci sa tu,“ odpověděla strachem se třesoucí.

„A čože im variš, tým milým hostom?“

„Kapustu¹,“ odpověděla.

„A či máš mesa do něj?“

„Němám.“ — „No veď ti ja naraz narúbem!“ zvolal, skočiv do jizby. — Ale Turci zaslechše jeho hlas, zahasilí světlo a v největším zmatku začali se jeden za druhým oblokmi² ven tahati. — Tu Brezuľa chytil křemen mezi zuby, protáhl ostrou svoji šavli po něm, až jiskry po zemi přšely. — Poznal takto, kde Turci jsou, a ihned začaly turecké hlavy po zemi se váleti. Co ujíti nestihlo,

¹ Zeli.

² Okny.

tam zahynulo. — Tak si Brezuľa sám jediný ženu, statek, čeled' i vše od záhuby uchránil.

II

Turci nemohli na tuto nešťastnou výpravu zapomenouti a přemýšleli na pomstu. Onedlouho sebralo se jich mnoho a pod vůdcovstvím agy Masného³, známého ukrutníka a pustošitele slovenských krajín, pustili se z Filekova přes hory a cestou dědiny napořád pustošili. — Jeden nářek ozýval se po vůkolních údolích a strachem lidé utíkali do hor a lesů. — Darmo vyzýval Vavro Brezuľa Ľubietovských, aby Turkům na příhodném místě cestu zalehli. Kuřiplaši Němci⁴ nechťeli hlasu jeho slyšeti. — Vybral tedy nejstatečnějšího ze své čeledi a samodruhý šel zkusit štěstí junácké. — Pod horou Jasenovou stanuli odvážlivci tito, tam se dala cesta nepříteli nejsnadněji zameziti. Brezuľa u studně v křoví se ukryl, druh jeho nad vyšším chodníkem, umluvivše se vespolek, jaké vojenské lsti použijí. Chtěltě Brezuľa, až on vystřelí, aby druh jeho křičel: „No sem, no Ďuro, Samko,“ jako by jich kdoví co bylo. — Přišli Turci, vůdce popředku. — Byl to známý pustošitel slovenských krajů, pro svou tělnatost od lidu slovenského Masný aga zván. Když se divocí Turci s rozháraným křikem k studni přiblížili, vyskočil Brezuľa s nataženou puškou z křoví, volaje: „Vítaj, paně Masný! Dá Buoh, že slovenské kraje viac rabovať nĕbuděš!“ — a vystřeliv, zabil agu. — Vtom vypálil i druh jeho s vyšního chodníka a „Sem sa, chlapi!“ zvolal a Brezuľa hned za ním: „Tuto sa, tuto, Samko, Ďuro, sem, chlapi, sem!“ — „Eh parom im do duše!“

³ Tučného.

⁴ Němečtí horníci.

— ozval se hlas s chodníku, rána padla a třetí Turek válel se v krvi. — Zlekli se Turci, že padli v zálohy, a přestrašení smrtí agovou bodli koně, obrátili a na vy-lomhlavy se dali na útěk.

Tam u oné studničky leží aga pochován; dva kameny leží na hrobě jeho. — Hlavu odřatou dlouho bylo viděti nastrčenou na hálce studni v kaštieli⁵ l'ubietovském, až ji chlapci, kamením do ní házejíce, do studně shodili. — Nechtěl pak nikdo ze studně píti a proto studni zame-tali. — Železný kyj agův dlouho v zámku l'ubietovském ukazovali, až ho před několika lety do pešťanského mu-seum poslali.

Tak zprostil Vavro Brezul'a krajinu velikého ukrut-níka a jmeno jeho dlouho žíti bude v paměti lidu. Sláva mu, junáku!

⁵ Zámek.